

Sbd

E libris
gymnasio Mauritano Magdeburgensi
a venerabili
Carolo Funk
theol. doctore et gymnasii direttore
a. 1857 hereditate relictis.

G. f. 171.

Matth. xxviii. 39. Marc. xv. 39. Luc. xxiii. 47.

AVSPICIIS DIVINIS
SERENISSIMIQVE PRINCIPIS AC DOMINI
DOMINI

FRIDERICI ANTONII

PRINCIPIS SCHWARTZBVRGI, REL.
PATRIAE PATRIS AC DOMINI NOSTRI
LONGE CLEMENTISSIMI

EXAMINI VERNO

D. XVIII MART. seq. clō 10cc xxxiii

ORATIONIBVSQVE OCTO

A PROBATIS IUVENIBVS HABENDIS

FREQVENTES PRAESENTESQVE

ANIMIS LINGVISQVE VT FAVEANT

PERILL. EXCELL. PRAENOBILISS.

CONSULTISS. MAGNIF. SVMME REV. AMPLISS.

DOCTISSQ. RERV. NOSTRARVM ATQ. LABORVM

**AEQVOS IVDICES, PATRONOS, FAVTORES
AMICOS**

INVITAT ROGATQVE

IOAN. GOTTHELF ROSA, RECT.

RVDOLPHOPOLI

LITTERIS LOEWIANIS.

AK

PROFECTO HIC HOMO FILIVS DEI (a) FVIT. Nouum, eumque postremum audis diuinitatis Christi restem. Quem vero illum? et qua testimonii fide? Miles quidem est; centurio vero, qui hoc pronunciat, suffragante, quae illi adstabat, et militum et populi turba. Quid vero miles? quem quis testem tanta rei aduocabit, hominem tenuitulum, in dicendo temerarium, ignarum quid dicat? In promptu est, quod obrogess, tritum illud: *nulla fides pietasque uiris, qui castra sequuntur*: quo sane vel vno ille testis, vna cum suo testimonio, profertur. Verum, dictum illud, vt taceam, quia poetrae est, in ipsum poetram posse retorqueri, quorum omni tempore sublesta fides, potissimum in inquirenda historica veritate, fuit; post *pictores enim potis quilibet audendi*, (singendique et temere dicendi) *semper fuit aequa potestas*; tantum valoris habere non debet, vt omnis militis sententiam et essatum adspemur: neque enim improbitas, dolus et inficitia ad id hominum genus alligata est, arque ita cum eo connexa, vt miles omnis, nisi impius et vanus, esse nequeat; nec adstricta veritas semper dignioribus ordinibus, qui saepe illam, quod vel ipsa Christi vita nimis luculenter testatur, oppressere magis ac peruertere, quam adseruere et vindicare. Er, vt centurionem centurionis exemplo tueamur, num contemnemus centurionem illum, qui, vt feruus eius sanaretur, noluit Christum subire eius testum, credens firmiter, suis precibus vel vnico redemptoris dicto satis posse fieri? cuius fidei similem se in omni Israelitica regione non inuenisse, ipse confessus est. Et hic quidem Capernaumi habitauit vna (b) cum Christo, probus et pius inter improbissimos, velut Loth inter Sodomitas, cum quibus Capernaumi incolae ita ab ipso Domino comparantur, vt longe peiores (c) et grauiorum poenarum rei iudicentur. Quae quidem adiuuant nostrum centurionem, si *solus* Christum hominem filiumque DEI professus esset. Atqui nec solus hoc dixit, sed interpres plurium, idem & sententium, et libere distantium: qui tum milites iidem, tum de populo fuere. Diserte enim *Matthaeus*, *ὁ ἰσραὴλιτικὸς καὶ ὁ ἰσραὴλιτικὸς*. Quem contra *vnum*, hoc est, *potiorem* testem, facit *Marcus*: *Lucas* autem non tantum testem illum, sed et *δοξολογῆσαι τὸν Θεὸν* inducit, omnemque adstantem turbam, pectora ferientem, et ad meliorem de expirante Christo sensum reuerentem in societatem illius testimonii vocat, consentientem & consententem. Ex quibus intelligi facile potest, hoc de Christo, *homine* quidem, sed *filio* eodem *Dei*, testimonium, vt omnia, quae de illo literarum monumentis exscripta habemus, non temere esse adpersum, et velut obiter contactum, sed consilio, sed iudicio, sed mente diuina et voluntate ita dirigente. Tanta enim cum procerum sacerdotumque et magistratum esset coecitas et obstinatio; plebs quoque, per se mutabilis et flexilis, laetam illam vocem *σοφία* in diram alienamque omnem ab illa *σαυωσιν, σωωσιν, σωωσιν*, conuertisset, iam velut ad *triariorum* (d) res rediit, milesque cum pluribus militibus, multa plebe mixtis, excitatur, vltimam *γνώμην* magno strepitu, aut certe susurro, apertoque pectore asseuerans: *profecto hic homo filius Dei fuit*. Testis, ab omni partium studio alienus, aut testes potius

- (a) Matth. XXVII, 39. coll. Marc. XV, 39. et Luc. XXIII, 47. (b) Matth. IV, 13. coll. Luc. IV, 31. Vnde *Capernaum* vrbs Christi dicitur. Matth. IX, 1. (c) Matth. VIII, 10. coll. Matth. XI, 23. et 24. coll. Luc. X, 15. (d) *ad triarios* res eorum rediisse prouerbio dicitur, qui in summo discrimine laborant, quod petitum est a militibus illis veteranis, qui olim *triarum*, hoc est in *tertio* ordine post aciem constituti fuerunt, vt duobus ante se ordinibus, si res postulare, succurrerent. Venit tamen hic in mentem, quod *Cicero* de *Triario*, quem passim loquentem facit, testatur, quodque in centurionem hunc nostrum satis bene conuenit. *Me quidem admodum delectabant, inquit, etiam Triarii plena litteratae sine ulla oratio: quanta seueritas in vultu? quantum pondus in verbis, quam nihil non consideratum exibat ex ore?* de claris orat. opp. tom. m. I, pag. 335. De *triarum* autem militibus vid. *Lisium* lib. VIII, 8. potest huc adduci *miles* ille pius, cuius fit mentio Act. X, 7.

sius ingenui et plane mediū. Neque enim ex hac declaratione spes vlla alicuius commo-
 di affulget, et verendum est potius, ne veritas haec, si quae alia, quam maxime odium
 pariat. Vnde vix videri dicique possunt suo iudicio humano ad tantae veritatis cogni-
 tionem peruenisse tam subito: neque immerito suspicaris, non minus certe eos, si non
 multo magis, eo nomine fuisse beatos, quam *Petrus*, cui, Christum (e) Dei viuientis fi-
 lium aduerenti, *id non a carne et sanguine patrefactum* Dominus edixit, *sed a Patre coelesti*.
 Dixerat alio tempore redemptor noster, cum molesta essent Phariseis piorum discipu-
 lorum gaudia et laetae voces Christum Messiam salutarantiam, *confrimo (f) vobis, his*
silentibus, vel lapides fore vocales. Quod si intelligendum esset de hominibus, duritie
 animi lapidum naturam habentibus, non video, quid impediatur, quo minus putemus,
 vaticinū loco verba illa haberi posse, centurionis nostri testimonio grauissimaque vo-
 ce tanquam euentu comprobata: filebant enim hic Christi discipuli, quorum non tan-
 tum os meta obturatum, sed pedes quoque in fugam soluti erant, secus, quam sancte
 fati promiserant. Hi quod ad crucem Christi declamare suoque testimonio confir-
 mare debebant, exclamat centurio, dignior tum discipuli Christi nomine, melior Iuda
 Iudas, cuius velut locum nomenque occupat longe aptior, cuius Fabiano et Iphica-
 renti militi longe antependendus, omnique Iudaeorum pernicacium turba dignus orator.
 Quem natione Iudaeum ex eo vix crediderim, quod non est obstinatus, nec duras cerui-
 eis, sed euidentiae rerum cedit, et lumini veritatis, quo percussus, id, quod res erat, facili
 mente apprehendit, ingenua confitetur. Iam enim eo processerat Iudaeorum velania et
 iniuicelapernacia, vt mille gentiles ab infano idolorum cultu conuerti ad veritatem fa-
 cilis esset, quam vnum Ebraeum: cuius iam non vitium contumacia, sed poena est. Ma-
 gna tamen lint neesse est, quibus homo, Martis imbutus cruenti furore, ita est commo-
 uis, vt mentem et os adhiberet rebus, quibus vix tangi solet, aut non nisi leuiter affici
 id genus, & declararet de extincto, quod de viuo eodem, vim sui numinis multis iisque
 indubis speciminibus probante, melioris sublimiorisque ordinis ne capere quidem, ne-
 dum proficere aut multi aut plerique sustinuerant. Ita quidem sane. Qui enim adhi-
 lerat Domino, non semel a iudicibus, adeo obstantibus, quaesito, num esset DEI *fi-*
lius, quique, quae a Christo, de Christo et in Christum et dicta et facta erant, videret et
 audierat omnia, videns lugentia ipsa coeli lumina, tenebris ac squalore oblita, indignum
 Iudaeorum scelus aut caliginis atro tegmine inuolutura, aut creatoris immanissimum
 supplicium funebri velut pompa atque apparatu persecutura, sentit insuper moerere ipsa
 elementa, quae obitum auctoris anteuertere videntur velle, suis sedibus mora, quasi nunci-
 ariant, obeunte illo, se consistere non posse, esse nullam terram concuritur, & saxa firmitate
 ac soliditate amittunt, contra naturam rupta. Quod homines tacent, se scire ac dice-
 renolunt, scissa saxa loquuntur, vt etiam de lapidibus, quos natura gignit ac firmat, verum
 iam fuit, quod redemptor aliquando praedixerat, tacentibus, quos loqui par esset, & vt
 eximio naturae beneficio, fore, vt lapides, quo indigni homines essent, loquelae mun-
 ere assumto, in clamorem sonumque soluantur. Velum templi, quo prisca illa myste-
 ria, summa sanctitate veneranda, occultebantur, quantumcunque est, discinditur. Quid
 multa? Omnis creatori natura parentat, soluitur et hiscentibus monumentis, quasi
 extremum diem ortum esse sentient sanctorum ossa, qui dormire non possunt, vt testen-
 tur, qui sunt *primitiae (g) operum diuinorum*, quanta vis sit eius, qui *primitiae (h) ador-*
mentium vocatur, cuius mors illorum vita non esse nequit, vt inde dicant attentiones,
 defunctum esse eum, cuius morte mors nostra in quietem et somnum conuersa est, & cuius
 resurrectione nobis etiam renouanda olim vita recipitur, cuius denique morte no-
 stra *mors absorpta (i) est in victoriam*, quam Deus nobis per hunc *tesum Christum* dedit.
 Cur autem tristis huic spectaculo lumina natura subducit? cur in tenebris de lumine ve-
 ro, quod huic orbi ortum erat, orator tam alienus dicit? cur lumen tantum in se habet,
 qui ad tenebras ipse pertinere dicendus erat? adhuc lumen illud splenduerat (k) in tene-
 bris, quae illud non comprehenderant: et nunc etiam *populus, qui in tenebris versatur,*
conspicit (l) ingens lumen. Ingens in tam densa caligine perspicere lumen quin dicatur,
 qui de homine, atrocissime sublato, tantis naturae moribus impulsus, quod res erat,
 ediceret, *profecto, hic homo filius DEI fuit?* Vidit enim, quod cognouit et confessus
 est *Petrus*, cum diceret, hunc eundem hominem esse *Christum, DEI immortalis filium*.

Vidit,

- (e) *Math.* XVI, 16 seq. (f) *Luc.* XIX, 38 seqq. (g) Ita susuiter vocantur sancti et
 electi *Iacob*, 1, 18. (h) Ita *Christus* vocatur scito simili, a more ecclesiae V. T. peti-
 to 1 *Cor.* XV, 20, coll. *Deut.* XXVI. *Exod.* XXIII, 1. XXXIV, 26. et *pals.* (i) 1 *Cor.*
 XV, 54 seqq. (k) *Io.* 1, 5. (l) *Es.* IX, 2.

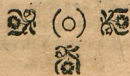
Vidit, cognouit, et confessus est, quod Deus ipse coelitus declarauerat sonora voce, *filius meus dilectus hic est, quem a Vobis audiri volo.*

Tandem, quod hic centurio potissimum verba facit, non temere id factum videri potest, sed vt miles ad militiam christianam, cuius permulta sunt in sacro codice vestigia, Christi postea nomen professuros prouocaret, atque ostenderet, id vitae genus, cui Ioannes praecipue (m) dare non est dignatus, adeo non esse contrarium Christianae religionis mysteriis, vt omnis potius illius ratio officiorum verae pietatis et fidei comparationes contineat. Neque sane nulla fuit olim Romani militis auctoritas, qui quantum valuerit in vtramque partem, in Romanae historiae momentum, qui nesciat. Quid? quod singularis in antiqua ecclesia huius ordinis non tantum dignatio, sed sanctitas quaedam fuit, qua sine Christiani hominis officia scite velut adumbrata sunt. Quid enim (n) illud, quod, *qui ad militiam accederent, balnea sunt ingressi, indeque loti prodierunt?* quod *cingulum militare collatum illis est ab aliquo Principe aut magnate, data alapa militari, et sacra faciente episcopo aut sacerdote, enseque inaugurante?* quod *ensis, quo accinctus miles est, ab ipso altari impositus, postea lateri apertus est?* quod variis piis ceremoniis sunt inaugurati? vt taceam titulos *militum Christi*, quales dici voluisse Templarios constat; *militis pacis et fidei; milites iustitiae; milites honorarios; in militia approbatus*: quae, quanquam non vacant superstitione, tamen tum istorum temporum ratione facile possunt excusari, tum, quod ante dixi, simulacra sunt officiorum, quae recte exiguntur ab iis, qui sub vexillo (o) Christi, sui ducis, militare, et deuictis, cum quibus perpetuo conflictandum est, hostibus, aeternum triumphum agere in animum induxerunt. Quorum primum dici potest, vt *Deum, et missum ab hostesum, Christum cognoscant*: extra quem nulla salus est, neque vllum nomen aliud datum, in quo aeternam felicitatem adipisci liceat: in quem qui credit, habet vitam aeternam; qui non credit, nec videbit vitam, imminente diuina ira.

Publicum illud planumque centurionis testimonium de Christo amplius ex omnihistoria passionis orationibus suis probabunt iuuenes octo, per examen, quod d. XVIII seqq. Mart. instar, ad dicendum prodituri, quos vtea, qua solent, gratia et beneuolentia audiant Perillust. Excell. Praenobiliss. Consulitiss. Magnif. summe Reu. ampliff. doctissimiq. rerum scholasticarum arbitri, Maecenates, fautores et amici, rogo atque contendo quidem, sed spero quoque, ita fore, atque confido. Dab. e museo d. XVI Mart. A. O. R. c1616ccxxxiii.

1. CHRISTOPH. HENR. HEERWAGEN, Koenitz. ex praedictionibus Christi de se passuro probabit, cum esse verum DEUM verumque Messiam, oratione germanica.
2. CHRISTOPH. DAVID KRAVSIVS, Polilmenf. idem cuiuslibet ex praeparatione ad aduentum Hierosolymis, carmine teutonico.
3. IOAN. LVDOVICVS STRAVBELIVS, Leutenberg. idem adsertum ibit ex colloquio cum summis sacerdotibus & presbyteris, quod describitur Matth. XXI, 23, seqq. carmine latino heroico.
4. IOAN. LVDOVICVS HESSVS, Heberndorf. diuinitatem et vnus Messiae dignitatem Domino nostro vindicabit ex tempore passionis, carmine latino elegiaco.
5. IOAN. GOTTFRIED MICHAEL NOEBLINGIVS, Leutenberg. ex iis id idem planum faciet, quae acta sunt coram Caipha, summo sacerdote, carmine germanico.
6. ANDREAS CHRISTOPH. HORNIVS, Rudolstadt. idem contendet ex iis, quae acta sunt coram Pilato, oratione germanica.
7. CAROLVS FRIDERICVS CHRISTIANVS BECKERVS, Graiz. Var. idem demonstrabit ex iis, quae supplicium crucis comitata sunt, oratione latina.
8. DAVID FRIDERICVS ENGELSCHALL, Saalfeldensis, idem denique confirmabit ex iis, quae circa mortem nostri redemptoris acciderunt, oratione germanica. Qui et gratias, quas debemus, et vota persoluet carmine germanico.

(m) Luc. III, 14. (n) Vid. *Cangius* Glossar. vox. *miles*: (o) vid. 2 Tim. II, 3 seqq. Ephes. VI, 10 seqq. et pass.

78 M 428

Sign. (188) fehlt bzw.
coll. nicht vergeben!

Sb.

1077

R.40

Matth. XXVIII, 39. Marc. XVI, 39. Luc. XXIII, 47.

AVSPICIIS DIVINIS
SERENISSIMIQUE PRINCIPIS AC DOMINI
DOMINI
FRIDERICI ANTONII
PRINCIPIS SCHWARTZBURGI, REL.
PATRIAE PATRIS AC DOMINI NOSTRI

GE CLEMENTISSIMI

MINI VERNO

VIII MART. seq. clō lo cc xxxiii

ONIBVSQVE OCTO

IS IUVENIBVS HABENDIS

VENTES PRAESENTESQVE

INGVISQVE VT FAVEANT

XCELL. PRAENOBILISS.

MAGNIF. SVMME REV. AMPLISS.

VM NOSTRARVM ATQ. LABORVM

ICES, PATRONOS, FAVTORES

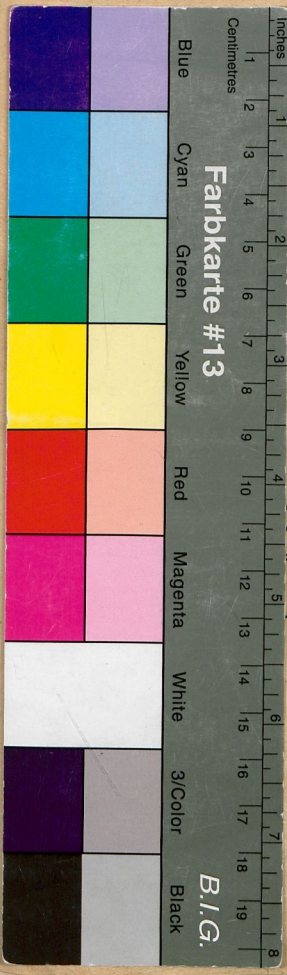
AMICOS

INVITAT ROGATQVE

OTTHELF ROSA, RECT.

RVDOLPHOPOLI

TTERIS LOEWIANIS.

AV

